

1864.)
1882 Dec 3

**ARANY JÁNOS
két levele.**

Mentovich Ferencz bácsival kez-
ezt a nel sornvi bevezetk be
kezelm szé
ott két leveléhez írnom kell. Dicseke-
vele, hogy ismertem. Azok kik csak
fzelemmel tele verseiből vagy sokféle
folytatott tudományos vitázó irataiból
merték, alig tudnak képet is alkotni
milyen szeretetre
to volt. A ki beszélt vele, egy szó-
meghódította. Jóságos szép arca,
nyű humora, mely még azt se bán-
tta, kire irányozva volt; örökös de-
altsége, mely nem hagyta el haló
gyáig s szeretettel tele szive, mely
érezett minden szaván, megvette a ki-
el beszélt.

Szív baja volt; az ölte meg. Ado-
mázott utolsó napjának délutánján is
(és milyen páratlanul kedvesen értett
hozzá) nagy karosszékében; éjjelre ro-
szul lett, ágyába fektették s vége volt.

Íróasztalán egy kicsi papir da-
rabka feküdt, melyre plajbásszal ne-
hány alig olvasható verssor volt írva.
Arany Jánoshoz szólott ez a néhány
sor. Annyit lehetett érteni belőle, hogy
valami „aranysekérről“ beszél, melyen

hordozza ismét Arany Jánost a hir, s
hogy ez aranysekérről eszébe jut egy
régii történetke, melyet elmond.

Akkoriban jelent meg a „Toldi
szerelme.“ Fiainak beszélte Mentovich,
hogy mit fog írni Aranynek ez örven-
detes alkalomból.

A történet az, hogy Nagy-Körös-
re — hol Mentovich tanárkodott a for-
radalom után abban a nagyhirű tanári
karban — 1851-ben meghívták Arany Já-
nost is professzornak. Szász Károly en-
gedte át neki a magyar nyelv és iro-
dalmi tanszéket, elvállalván a mathe-
maticait. Az egész tanári kar nagy
örömmel vette a meghívást s türelmet-
lenül várták az aranyszavu költőt.

Nap telt nap után s Arany nem
érkezett. Megsürgetik, gondolták s meg-
bízták Mentovichot, hogy írjon neki.

Irt igen magasztaló és nagyhangu
levelet. Afféle kifejezések is voltak ben-
ne, hogy „nemzetünk dicsősége“, „iro-
dalmunk egén fénylő csillag“, „nagy
férfiu“ stb. Arany nem késett a válasz-
szal. Azon kezdte, hogy ne tréfáljon
Mentovich azokkal a szörnnyű monda-
sokkal. Egyszerű szegény szalontai em-
ber ő, a kit nem illetnek meg. Nem is
érdekeskednék ő a várakoztatással, ha
.. ha pénze volna, a mivel utra keljen.
De hát családja van s módja minél ke-
vesebb. Segítség kellene arra, hogy ut-
ra indulhasson.

Nosza Mentovich tenni akart e baj-
ról. Lelkesülten beszélt a körösi re-
formatus előljárásnak: Ime a mi is-
kolánk leendő fényessége, a kitünő ma-
gyar költő, kit megkoszoruzott a leg-
első irodalmi társaság, megtapsolt a
nemzet, ime ez a ritka férfiú nem bir
annival, hogy utra kelhessen Körösre.

Első szónok id
rich László volt.
Lipthay Béla báró

„Mit — kiáltott a consistorium egy-
kék nadrágos pitykés kabátu fellelke-
sedett tagja — mit, annyia sincs?
A r a n y s z e k e r e t csináltassunk ne-
ki, aranysekeret, abba hozassuk el,
mert megérdemli . . .“

Ezt az „aranyseker“-et a nagy-
örösi egyszerű ember fellelkesülésnek
e historiáját akarta a mindenfelől ma-
gasztalásokkal elárasztott költőnek em-
lékezetébe hozni Mentovich. Nem te-
hette. A betegségtől elgyengült kéz ál-
tal írott kusza sorok bevégezésének ut-
jába állott a halál.

Arany megérkezett Körösre s at-
tól a percztől fogva állandó és végig
változatlan bizalmas barátságban volt
Mentovich-al. Vendégszeretettel fogad-
lált nála. Családos emberek között
akkor mind a ketten, feleségeik is, sz-
szebarátkoztak s egyvívásu gyermekeik
is jó pajtáskodásban éltek. Mindig nagy
melegséggel emlékezett leveleiben is
Arany ez időre.

Vig életet élt ott 51-ben a tanári kar.
Elcslapot szerkesztette maguk között
(Charivari volt a neve); egyik collegá-
nak szőlőhegye volt, oda jártak ki mu-
latni; esténként összegyűltek s egész
a pajkosságig menő tréfákkal töltötték
az időt. Arany is részt vett a legjobb
kedélylyel ez időtöltésekben. Szeretett
énekelgetni s sokszor dudorászta azt
a kedvencz nótáját, hogy: „a vasvári
verebek sok malomba járnak“ . . . Ver-
seket firkantott az élczlapba; a Szi-
lági Sándor malaczának torára fog-
tönzött mulatságos verset, s abból az
időből való ez a tréfás apróság is, a
melyet a Mentovich nevenapjára írtak
Szász Károlylyal közösen, úgy, hogy
a felső két sort mindenütt Arany s az
alsó kettőt mindenütt Szász írta:

M. 5/53 NÉVNAPI KÖSZÖNTŐ.

Kedves jó barátunk Franciscæ Mentovich
Búban fájdalomban te soha se vonicscs
Sőt a gondok felé még csak ne is konyicscs
Minket bús pofával soha se szomoricscs.

Hanem legyen élted az üdvtől otromba
Nőjjön örömod mind esőtől a gomba
Gyönyöreid háza sohse düljön romba
Az ég hozzád soha ne legyen goromba

Miképen Aeneás bujdosott Trójából
Bujdossék a balsors szived kunyhójából
Legyen élted szép fa mit nap s szellő ápol
Sokaknak árny készül lombkoronájából.

Fa melynek gyökerén nem rágódik féreg
Életnedvét meg nem keseríti méreg,
Mert a barátság és szerelem testvérek. —
A csizma sarkába szükséges a kéreg.

törjön félre kedved csizmasarka
Legyen örömodnek bugyogója tarka
Ne légyen életed rövid mind nyul farka
A sorsnak irántad ne légyen szük marka.

Boldogságod fénye legyen szép szívárvány,
Rajta mintegy hidon szép tündérek járván
Ne bántson a métely sem másféle járvány
Hanem oly erős légy valamint a márvány

Élj soká barátom becses kontentumod
Szerinti napokat míg e pályát futod,
S ha fégtére elér emberi fátnumod
Milliókról szóljon a testamentumod

Ezeket szörszötték egy hideg szobában
János mester egyik, Arany mostanában
Továbbá Szász Karli gondolván magában
Hogy jót kívánni is jobb cadenciában.

Írták Arany János és Szász Károly
Nagy Körös 1851 a 12,351-ik szerezdán

De egy pár évvel később már
oda lett a jó kedve. Tanítványa Agai
azt írja róla, hogy 58 körül már mo-
solyogni is alig látták s ha mosoly-
gott az a kicsi derü is elveszett ren-
geteg bajuszában. Fejtájásról, munka-
kedv hiányról panaszkodik, s szokik
meg a pajtások mulatságairól. Érzé-

hoz lesz ezután hely a hazban. (Nagy
zaj a balon. Felkiáltások: Ugy is tud-
juk!) Azt hiszi, hogy rendithetlenség
az elvi következetességben áll (Nagy
zaj.)

Végül Szilágyi Dezső szólt hosz-
szasan s részletekbe tévedező beszéde-
vel nem nagy hatást keltve. Téves op-
timismusnak mondá, normalisnak tar-
tani fakarni a folyó évi adóeredménye-
ket és azokra építeni. A takarékpénz-
tárak megadóztatásának eredménye az
lesz, hogy azon adó át fog hárittatni a

keny lesz minden szó iránt, s „restel
beszélni is az irodalomról, melyből ki-
kopott.“

Mentovich 1855-ig maradt Körö-
sön. Akkor visszajött Erdélybe s Ma-
ros-Vásárhelyt lett profestor. Levelez-
tek Arannyal, ha nem is gyakran, de
annál melegebb barátsággal. E levele-
zésből kettőhöz jutottam, a Mentovich
fiainak szivességéből, s mert Aranyra
vonatkozólag igen becses adatokkal
szolgálnak a magán természetű részek
kihagyásával közlöm mind a kettőt.
E magán természetű dolgok nagyrész-
ben a nagykörösi tanártársakra, még
életben levő emberekre vonatkoznak. A
leveleknek ez utóbbiakról szóló ré-
szei a legmulatságosabbak, telve sze-
retettel a colegák iránt, s a róluk szóló
apró pletykák elmondásában kedves hu-
morral.

Az első levél így szól:
Nagykörös, april 25. 1858.

Édes barátom!
Ha a levélírásban, részint szen-
vedő állapotom, részint az ebből folyó
lustaság miatt, jó magam is lajhár
gyorsaságával nem vetekedném; úgy
talán inkább félhetnél részemől szemre-
hányástól; bár akkor sem bizonyos,
tennem-e azt, miután irántami jóindu-
latodról s becses barátságodról minden-
kor jobban meg valék győződve, hogy-
sem egy kis mulasztásért eddig táplált
jó hitemet szélnek eresszem. Es bár
jól esett olvasnom soraidból baráti ér-
zésed őszinte kiömlését: ennek szüksé-
ge legfőlebb részeden vala, ha azt hi-
véd, hogy öt évi együttlétünk nem volt
elégséges engem szivedhez közel hozni;
de részemről felesleges volt e vallo-

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

(R)

M. 5/53
1858
7.25

